

אבות תקנום

תמצית סוגיות ה"דף היומי"

מתוך "דרך ישרה" מסכת מכות

דפים ט - טז, פרשת תולדות תשע"ח

דרך ישרה תמצית הדף

דף ט

פליגי אי אומר מותר הוי אנוס או קרוב למזיד 1. הברייתא דגר תושב נהרג, לרבא באומר מותר, ולאביי בהרגו דרך עליה וקשיא א"כ ק"ו דפטור. 2. הנך מת על האשה אשר לקחת, ודחי בידי שמים. 3. מחטוא לי, ודחי דאף בקרא וחטאתי לאלוקים אכתי דינו בידי אדם. 4. הגוי גם צדיק תהרוג ש"מ דלא נענש, ודחי דהשיב לו על זה שמחויב מפני שהיה לו ללמוד ולא למד.

דין סומא 1. לר"י לא גולה שנא' בלא ראות. 2. לר"מ גולה, דאיכא עוד מיעוט שנא' בבלי דעת, ותרי מיעוטי אתו לרבנות.

דין שונא 1. לת"ק לא גולה דהוי כמועד. 2. לר"י בר"י נהרג דהוי כמותרה, דומיא דחבר שא"צ התראה. 3. לר"ש אם נפסק לשונא אינו גולה, והא דאמר גולה הוי באוהב. 4. לר"ש בנשמט לשונא גולה, והא דאמר דאינו גולה הוי בשיטת רבי.

דף י

דין ערי מקלט 1. הערים שבעבר הירדן לא קלטו עד שנבחרו שלש שבא"י. 2. ילפינן מתכין לך הדרך, שכתבו מקלט בפרשת דרכים. 3. ילפינן מקרא שנאמר וחי: שעושין עיירות בינוניות. 4. מושיבין במקום מים. 5. לא במקום שווקים. 6. במקום אוכלוסין מסביב. 7. צריך שיהיו עוד דוירין בעיר. 8. פליגי אי מוכרין בהם כלי זיין ומצודה. 9. לכו"ע אין פורסים בהם מצודות. 10. תלמיד שגלה מגלין רבו עמו. 11. הרב שגלה מגלין ישיבתו עמו. 12. אם רובה רוצחים אינה קולטת. 13. עיר שאין בה זקנים פליגי אם קולטת, וכן פליגי בבן סורר ועגלה ערופה.

הקושיות על ערי המקלט 1. בעבר הירדן צריך שלש כמו בא"י, כיון שמצויים שם רוצחים. 2. באמצע א"י בעינן יותר מקצה א"י, דבשכם נמי שכחי רוצחים. 3. ערי הלויים, קולטות רק לדעת. 4. חברון שניתנה לכלב, רק שדה העיר. 5. קדש שהיתה עיר מבצר, העיר מקלט היתה על ידה.

הדרשות לגבי גלות 1. הא דד"ת קולטין, דווקא בעידנא דעסיק, או ממלאך המות. 2. ראובן נמנה תחילה במקלט, כיון שפתח בהצלת יוסף. 3. מזרחת שמש, שמש הזריח שמש לרוצחים. 4. ה' יורה חטאים בדרך, ק"ו לצדיקים. 5. והאלוקים אנה לידו, שמי שהרג בשוגג בלא עדים הורג בעדים אדם

שמחויב מיתה וכך יגלה. 6. בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, ילפינן מהתורה נביאים וכתובים. הביאור מי אוהב בהמון לו תבואה 1. מי שבקי נאה לו לדרוש ברבים. 2. האוהב ת"ח, בניו יהיו ת"ח. 3. הלומד בחבורה תורתו מתקיימת. 4. המלמד תלמידים מחכים מהם. פליגי אם גואל הדם שהרג את הרוצח בעיר מקלט חייב או פטור 1. ולו אין משפט מות, נחלקו אי קאי על גואל הדם דפטור או על הרוצח שאין להרגו. 2. מוסרינן שני ת"ח, שיתרו בגואל הדם לחייבו מיתה, או להשקיטו שלא יהרג.

גדף יא

מחלוקות רבי יהודה 1. פרשת רוצחים שבספר יהושע נאמרה בלשון עזה, כיון שהיא של תורה או מפני שנשתהה. 2. ויכתוב יהושע בספר תורת אלקים, שמונה פסוקים של וימת משה, או ערי מקלט הכתובים בתורה. 3. ס"ת התפור בפשתן, פסול דילפינן מתפילין דבעי גידין, או דכשר וילפינן מתפילין רק לדין המותר בפיו ולא להלכותיו.

איזה כה"ג מחזיר במותו את הרוצח 1. כה"ג המשוח בשמן המשחה. 2. כה"ג המרובה בגדים. 3. כה"ג שעבר ממשוחותו, שנאמר שלש פעמים כה"ג בפרשה, ובעי אי דווקא במיתת כולם או לא. 4. פליגי אי גם משוח מלחמה, שנאמר עד מות הכהן.

סוגיא דקללה 1. אימותיהן של הכהנים סיפקו מחיה לרוצחים, בכדי שלא יקללו את הכה"ג או עבור שיתפללו שיחיה, מפני שהיה להם לבקש רחמים. 2. קללת חכם באה אפילו בחנם, מאחיתופל שנחנק אף שבסוף אמר לדוד. 3. קללת חכם באה אפילו על תנאי, משמואל, שבניו לא הלכו בדרכיו. 4. נדוי אפילו על תנאי צריך הפרה, מיהודה, שמשה הוצרך להתפלל עליו עד שהיה כאחד מבני מתיבתא דרקיעא.

גמר הדין ודיני מיתה 1. מת כה"ג לאחר גמר הדין א"צ לגלות, דמיתתו כיפרה. 2. הרג ואח"כ מת כה"ג ונתמנה אחר ונגמר דינו חוזר במיתת השני, שנא' אשר משח אותו, מפני שהיה לו לבקש שיצא זכאי. 3. נגמר דינו בלא כה"ג, לא יוצא לעולם. 4. וכן ההורג כה"ג. 5. וכן כה"ג שהרג. 6. אסור לצאת מעיר מקלט לשום צורך עד מותו, ואפילו הוא שר צבא ישראל כיואב. 7. נגמר דינו ומת מוליכין לשם עצמותיו, שנאמר לשבת בארץ. 8. מת בעיר מקלט נקבר שם וכשימות הכה"ג מחזירין את עצמותיו, שנא' ישוב הרוצח אף ארץ אחוזתו.

נגמר דינו ואח"כ נעשה כה"ג בן גרושה, פליגי אי הכהונה מתה ויוצא או שרק בטלה. ופלוגתייהו 1. במח' ר"א ורבי יהושע בכהן שהקריב ונמצא פסול שנחלקו האם הקרבנות שהקריב כשרים או פסולים. 2. למסקנא מ"ד בטלה אתי אף כר"י, דדוקא בקרבנות הוכשר כהן חלל שנא' ברך ה' חילו.

גדף יב

הטעויות 1. יואב: גג המזבח ולא קרנותיו. 2. ביהמ"ק ולא מזבח שילה. 3. דוקא כהן ועבודה בידו. 4. שרו של רומי: בצרה במקום בצר. 5. שוגג ולא מזיד. 6. אדם ולא מלאך.

תחום עיר מקלט 1. אסור לשנות ולגור במגרש. 2. אסור לרוצח לגור שם, ואיצטריך אפילו במחילות. 3. התחום קולט מפני גואל הדם.

פליגי האם רוצח שיצא מעיר מקלט והרגו גואל הדם, הוי מצוה רשות או איסור. והשמועות 1. ורצח גואל הדם, פליגי אי הוי מצוה, או רשות דלא נאמר ירצח, או דהוי רק לאחר שנתחייב במשפט. 2. עד עמדו למשפט, אתי שיהרגנו רק אחר גמר הדין, או לסנהדרין שראו רציחה דנפסלו מלשפטו. 3. הסתירה האם הבן נעשה גואל הדם לאב, להו"א פליגי אי הוי מצוה או רשות, ולמסקנא בנו אסור לבן בנו שרי.

באילן ניתן ללכת אחרי הנוף או העיקר, ומייתי להקשות 1. בערי מקלט הולכים אחר הנוף ובמעשר שני אחר העיקר, ודחי דבמקלט אזלינן בתר דירה, ומעשר בתר חומה. 2. מעשר אחר הנוף, ותירץ דאתי כר"י. 3. בשלמא במעשר איכא חומרא בפנים בפדיה ובחוץ באכילה, אך כיצד שמעינן להקל במקלט. ותירץ דפליגי בעיקרו דרגא לנופו, או דקאמר דאזלינן אף אחר הנוף, ולעולם לחומרא. דרשות הפסוקים בגלות 1. ושמתי לך, בחייו של משה. 2. מקום, בערי הלויים, ולוי גולה מפלך לפלך. 3. ינוס שמה, שגלו במדבר למחנה לוי. 4. לוי שגלה לפלכו נקלט, שנא' כי בעיר מקלטו. מחלוקות ר"מ ור"י 1. מעלין שכר ללוים, ונחלקו בגמ' האם איירי בששת ערי המקלט או מ"ב ערי הלויים. 2. חוזר לשררה שהיה בה, ונחלקו בעבד עברי וכן בגולה.

הדן עלך פרק שני דמכות – חלו הן הגולין

פרק שלישי – חלו הן הלוקין

גדף יג

אלו הן הלוקין: 1. הבא על: אחותו. 2. אחות אביו. 3. אחות אמו. 4. אחות אשתו. 5. אשת אחיו. 6. אשת אחי אביו. 7. נדה. 8. אלמנה לכה"ג. 9. גרושה לכהן הדיוט. 10. ממורת לישראל. 11. ישראלית לממזר. 12. טמא שאכל קדשים. 13. הבא למקדש טמא. 14. האוכל חלב. 15. דם. 16. פיגול. 17. נותר. 18. טמא. 19. השוחט בחוץ. 20. המעלה בחוץ. 21. חמץ בפסח. 22. אוכל ביו"כ. 23. עושה מלאכה ביו"כ. 24. בשמן המשחה, המפטם. 25. הסך. 26. המפטם קטורת. 27. האוכל: נבילות. 28. טריפות. 29. שקצים. 30. רמשים. 31. טבל. 32. מעשר ראשון טבול. 33. מעשר שני שלא נפדה. 34. הקדש. ופליגי האם השיעור בכל שהוא או בכזית.

מלקות לחייבי מיתה ומנין 1. לר"ש לחייבי כריתות ומיתות ב"ד, ויליף דלוקין מקרא והפלא אם לא תשמור לעשות, ודומיא דלאו דחסימה. 2. לר"ע רק חייבי כריתות לוקין, ויליף מכדי רשעתו כדלקמן. 3. לרבי יצחק בכריתות נמי ליכא מלקות, ויליף מהא דנכפל כרת באחותו. מנין לר"ע דחייבי כריתות לוקין 1. כדי רשעתו דמחוייב רק משום רשעה אחת, וקשה כיון דעדיין לא עשו תשובה הו' שתי רשעויות. 2. בגז"ש לעיניך, וקשה ה"נ נילף לחייבי מיתות ב"ד. 3. כדי רשעתו קאי על רשעה המסורה לב"ד. 4. המחלוקת בלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד, אי לוקין עליו כשהתרו בו למלקות בלבד, משא"כ כריתות א"צ התראה. 5. מכדי רשעתו וכנ"ל, ולא חשיב שתי רשעויות כיון שאם עשו תשובה ב"ד של מעלה מוחלין להם.

גדף יד

המחלוקות בדרשות הפסוקים בעריות 1. לחלק כשעשה כמה מעשים בהעלם אחד, להו"א מאחותו, ולמסקנא לכו"ע מאל אשה בנדת טומאתה. 2. אחותו שהיא גם אחות אביו וגם אחות אמו, לרבנן מכרת באחותו, ולר"י להו"א מק"ו מחמש נדות וקשיא דפריכא, ולמסקנא מאחותו דסיפא. 3. עונש באחותו מאביו ומאמו, מאחותו דסיפא, ור"י למד מאזהרה או מאחותו דרישא. 4. חילוק כרת למפטם וסך, מאחותו דרישא, ולר"י כשיטת ר"א דחלוקין לקרבן, או מייתורא דכרת באשה דוה. 5. חיוב נדה רק כשיצא דמה דרך ערותה, לרבנן מייתורא דאשה דוה. המחלוקות בקרא דבכל קדש לא תגע 1. לר"ל אזהרה לטמא שאכל קדש, ולר"י אתי בגז"ש טומאתו. 2.

לר' יוחנן לאזהרת תרומה, ור"ל יליף מזרע אהרן שהוא תרומה ששוה בכל זרע אהרן. 3. טמא שנגע בקדש, לר"ל לוקה מדאפקיה בלשון נגיעה, ולר"י לא לוקה דקרא אתי לתרומה. 4. טמא שאכל בשר קדש לפני זריקת דמים, לר"ל לוקה דילפינן מבבל, ולר"י לא לוקה דקרא דטומאתו נאמר לאחר זריקה.

גדרף טו

כל ל"ת שקדמו עשה לפי ר"י לוקין עליו, ומייתי 1. קרא, וישלחו מן המחנה ולא יטמאו, ותנינא דלוקין. 2. קשיא מאונס שגירש דאינו לוקה, ומתרצינן למסקנא דכל ימיו בעמוד והחזר. 3. קשיא דלא דומה ללאו דחסימה, ודחי דעשה יתירא לא גרע, משא"כ בניתק לעשה שמנתק את הלאו. 4. קשיא למ"ד דלוקה עד שיקיים, ותירץ דר"י סובר שלוקה רק אם ביטלו, ולר"ל אין לוקין על ל"ת שקדמו עשה. התירווצים מדוע אין להלקות את האונס 1. ולו תהיה לאשה באונס מיותר דנילף ממוציא ש"ר, ופריך דמוש"ר לוקה ומשלם. 2. לו תהיה לאשה במוש"ר מיותר דנילף מאונס, ודחי דאונס קעביד מעשה. 3. ולו תהיה לאשה במוש"ר מיותר כיון שהיא כבר אשתו, ודחי תנהו ענין למוש"ר עצמו שלא ילקה. 4. נילף אונס ממוש"ר שאינו לוקה, ופריך דאין ק"ו ולא מה מצינו, כיון שאונס קעביד מעשה. 5. למסקנא, אונס לא לקי משום דכל ימיו קאי בעמוד והחזר.

גדרף טז

התראת ספק, לרבי יוחנן הוי התראה ולר"ל אינה התראה. ונחלקו לגבי 1. לאו הניתק לעשה, לר"י לוקה רק אם ביטל את העשה, ולר"ל גם אם לא קיימו. 2. שבועה שאוכל ככר זה היום ולא אכלה אינו לוקה, לר"י דהוי שאין בו מעשה, ולר"ל משום התראת ספק. 3. אליבא דרבי יהודה איצטריך קרא דהמותיר מפסח לא ילקה. והסיבה שהיה לוקה, לר"י דהתראת ספק שמה התראה, ולר"ל דלוקין על לאו שאין בו מעשה. 4. בהתראת ספק אליבא דרבי יהודה, דעת ר"ל דאינה התראה, כדאמר בהכה ספק אביו דרבי יהודה בעי בבת אחת, ולר"י הוי תרי תנאי. 5. בלאו שאין בו מעשה אליבא דרבי יהודה, דעת ר"י דאין לוקין, ולר"ל הא דידיה הא דרביה.

לרבי יוחנן שייך מלקות על לאו הניתק לעשה רק כשביטלו, והמקרים 1. שילוח הקן לחכמים, כשנטל את הבנים על האם ושחטה דשוב לא שייך לשלחה. 2. אונס ישראל שגירש, להו"א אם הדירה על דעת רבים, ולמסקנא נדחה משום דלדבר מצווה איכא הפרה. 3. מקשינן מגזל שמחוייב בהשבה. 4. וכן השבת משכון ששרפו, ודחי דנתחייב בתשלומין. 5. משכון גר שמת, ודחי דהוי בר תשלומין ופקע שעבודו. 6. למסקנא בפיאה שמחוייב לתת עד שעשאה עיסה, ומשכחת ביטלו אם אכלה.

המלקות על שקצים ורמשים 1. תולעת שבכרוב, שרץ השורץ על הארץ. 2. על כל שרץ, לוקה שתים. 3. על שרץ המים, לוקה עוד שתים, וסה"כ ארבע. 4. על שרץ הארץ כגון נמלה, לוקה עוד שלש, וסה"כ חמש. 5. על שרץ העוף כגון צרעה, מוסיף עליו אחד, וסה"כ שש. 6. ריסק נמלים וצירף להם נמלה שלמה ואיכא כזית, לוקה אחת משום כזית נבילה ועוד חמש משום בריה.

פליגי האם צריך לקרוא שם על מעשר עני של דמאי, והמח' 1. האם כשלא הופרש מעשר עני מטבל ודאי ג"כ חשיב טבל, ודחי ליפלגו בודאי. 2. למסקנא פליגי האם ע"ה נחשדו על הפרשת מעשר עני כיון דטירחא, או דלא נחשדו דהוי רק ממונא.

שאלות לחזרה ושינון

א דף ט

- א. המח' באומר מותר, והשמועות (4)
  - ב. דין סומא ומ"ט (2)
  - ג. הדין בשונא ומדוע (4)
- ## א דף י

- א. הלכות ערי המקלט (13)
  - ב. הקושיות על ערי המקלט (5)
  - ג. הדרשות לגבי גלות (6)
  - ד. דרשות הפסוק ומי אוהב בהמון לו תבואה (4)
  - ה. המח' בגואל הדם שהרג בעיר מקלט, והשמועות (2)
- ## א דף יא

- א. מחלוקות רבי יהודה (3)
  - ב. איזה כה"ג מחזיר במותו את הרוצח (4) ומנין.
  - ג. סוגיא דקללה (4)
  - ד. גמר הדין ודיני מת (8)
  - ה. כה"ג שנעשה בן גרושה, המח' (2) ובמאי פליגי.
- ## א דף יב

- א. הטעויות שטעו (6)
- ב. דיני תחום עיר מקלט (3)
- ג. המח' בהריגת גואל הדם, והשמועות (3)
- ד. הליכה אחר הנוף, והקושיות (3)

- ה. דרשות הפסוקים בגלות (4)
  - ו. מחלוקות ר"מ ור"י והאופן (2)
- הדרן! פרק שלישי - ואלו הן הלוקין

א דף יג

- א. אלו הן הלוקין (34)
  - ב. הדיעות במלקות לחייבי מיתה ומנין (3)
  - ג. מנין לר"ע דחייבי כריתות לוקין (5)
- ## א דף יד

- א. המחלוקת בדרשת הפסוקים בעריות (5)
  - ב. המחלוקות בקרא דבכל קדש לא תגע (4)
- ## א דף טו

- א. ל"ת שקדמו עשה, והשמועות (4)
  - ב. התירוצים שנאמרו מדוע אונס לא לוקה (5)
- ## א דף טז

- א. המחלוקות בהתראת ספק, ודעת רבי יוחנן (5)
- ב. המקרים ששייך מלקות לר"י בלאו הניתק לעשה בביטלו (6)

- ג. המלקות על שקצים ורמשים (6)
- ד. המחלוקת במעשר עני של דמאי (2)

הושלמה סדרת "דרך ישרה" על כל הש"ס! יצאו לאור בס"ד מסכתות:

מכות שבועות	יבמות	ברכות
עבודה זרה הוריות	כתובות	שבת
זבחים	נדרים	עירובין
מנחות	נזיר סוטה	פסחים
חולין	גיטין	שקלים ר"ה
בכורות	קידושין	יומא
ערכין-תמורה	בבא קמא	סוכה
כריתות-מעילה	בבא מציעא	ביצה תענית
נדה	בבא בתרא א-ב	מגילה-פורים
	סנהדרין א-ב	מו"ק חגיגה

ניתן להשיג: בטל' 054-8479220, ת.ד. 5053 בני ברק, yesodot100@gmail.com מחיר: 5 ₪.

חיבורים נוספים מבית "דרך ישרה":

נשיח בחוקין 1270 מצוות לפי כל השיטות של מוני תרי"ג המצוות.
בחקותין אשתעשעתיים לתורה - לוחות ללימוד יומי לכל יהודי, עם הרב מרדכי גנוט שליט"א.

שירת ישראל - סוגיות מסכת ב"ק.
קיצור חרדים מנוקד ומסודר.
קיצור אלשין רות
קיצור אלשין אסתו
קיצור אלשין איכה
בקרוב בס"ד על שה"ש וקהלת.

באהבתה תשגה תמיד - שיחות באהבת תורה ודרכי זכירתה מהגאון רבי בונים שרייבר שליט"א.
איזוהי דרך ישרה - כיצד ללמוד לשנן ולזכור, עם הכנה למסכת מכות.
הקדמות ומושגים - סדר קדשים, ובקרוב בס"ד על סדרי זרעים וטהרות.

|| ניתן להצטרף לקהל הקוראים,

ולקבל את העלון במייל

לפרטים תגובות והערות:

yesodot100@gmail.com

~267~

המערכת